

## בענין כיבוד אב ואם III - שיעור 894

### I. מהות הענין

- (א) **אם כיבוד אב** הוי מצוה שבין אדם לחבירו לכן מהות המצוה היא פרעון לשלם חוב לההורים או דהוי בין אדם למקום והוי גזירת הכתוב ולא פרעון ואפשר שיש שניהם שמצות כיבוד הוי בין אדם לחבירו ומצות מורא הוי בין אדם למקום והנפקא מינה אם מועיל מחילה
- (ב) **ציווי האב בענין שאין להאב הנאה** - יש מחלוקת בדבר (חלניקלופדיה תלמודית דף שפ"ו) וראה יח-III

### II. פסקי רב משה באג"מ החדשה

- (א) **הבן חייב לשמוע להאב** באיזה מקום ילמד תורה כשהאב אומר שהמקום שהוא רוצה שילמוד בנו עדיף אמנם אם האב מודה שהמקום שהבן רוצה לילך ללמוד הוא עדיף מ"מ שרוצה שיהיה אצלו לשמשו רשאי הבן לילך ואינו צריך לשמוע להאב (אג"מ ו - דף ק"ה)
- (ב) **בענין מה שאומרים** תוך י"ב חודש הריני כפרת משכבו ועיין ברש"י (קידושין ל"ה) שפירש זה דעלי יבא כל רע הראוי לכא על נפשו כתב האג"מ שנראה דלמעשה לא מועילין דבריו כלום ולא יענש בדבריו על החטאים של אביו דאיש בעונו ימותו ולכן ברור שהוא רק לישנא בעלמא לכבודו כ"כ רש"י (סוכה דף כ' צד"ה הריני) שהוא רק לשון כבוד (אג"מ ו - דף קמ"ג)
- (ג) **החילוק בין כיבוד או"א מחיים** ובין לאחר מיתה עיין בקידושין (ל"ה): שבחיי חמור שיותר לצאת מארץ ישראל לחו"ל לקראת אמו אמנם לכבד במותו לא היה יוצא אם היה יודע דארונה קאתי (אג"מ ו - דף קמ"ו)
- (ד) **להקיץ אביו משנתו** כדי שירויח הבן מותר דרוב האבות יש להם הנאה גדולה ממה שירויחו הבנים ואדרבא שיצטערו הרבה מזה אם לא יקיצו ולכן מחוייב הבן להקיצו ובמעשה דדמא בן נתינה שמשכחו חכמים מוכרחין לדחוק שאביו לא היה בדעתו שנטרפה דעתו וצ"ע (שם דף קמ"ה)
- (ה) **החיוב להוציא ממון** לכבוד האב לבטל ממלאכתו כגון דאם לא יהיה שם יסלקהו פשוט שהוא פטור (אג"מ ו - דף קמ"ו)

### III. פסקי רב יצחק זילברשטיין (בספר אבני זכרון)

- (א) **אביו או אמו זקנים או חולים** ומסכימים להיות במוסד זקנים מ"מ מצוה להחזיקם בכיתו (אלא אם כן טוב להם יותר במוסד) דהוי בכלל מאכילו (שם דף רפ"ה) דהיא פרעון חוב ואפילו כשהבן חושש שכשהאב יהיה בכיתו יתפרץ עליו ואפילו אם הבן יכשל יסלח לו השי"ת כי לפעמים הוא אנוס ודלא כהחזון איש (ה"ל)
- (ב) **אם אשתו טוענת שאינה יכולה** לדור עם חמיה החולה או עם חמותה אין כופין לה (רמב"ם ח"ט י"ג - י"ד) וכן אם יופר שלום הבית פטור הוא מלהחזיקם (שם דף רפ"ג)
- (ג) **חולה אֶלצהיימר** המתלבש בצורה מבוזה ויוצא לשוק מותר להבן להסיר המלבישים המבוזים דזה איכא הכבוד שמחויב בו (שם דף רפ"ג)
- (ד) **אמה זקנה ובתה רווקה או אלמנה** חייבת היא לקבל את אמה ואעפ"י שתאבד את מקום עבודתה (יו"ד ר"מ - ה) כי אין זה משל הבן אלא מניעת ריוח אלא אם כן תאלץ לחזור על הפתחים (שם דף רפ"ז)
- (ה) **איש שהיה לו ממון לפדות או את אמו או את אשתו** נראה דיציל אשתו כי נשתעבד לה בחיוב כתובה לפדותה ועוד דאין הוא חייב להפסיד את אשתו כי גם זה נחשב כמשל הבן (רב אלישיב)
- (ו) **שאל בנו של האמרי אמת לאביו** למי ליתן השם על בת שנולד לו או לאמו של הבן שהיא אשת האמרי אמת או להאם של האמרי אמת וענה האמרי אמת לאמו ולא לאשתו ואבאר
- (ז) **איש המתעלם מהוריו הזקנים** ומתנהג עמם שלא כהוגן אין בית דין כופין אותו דהוי מצות עשה שמתן שכרה בצדה (רמ"א ר"מ - ה) אמנם דעת הט"ז (ר"מ - ה) דצריך קצת כפייה
- (ח) **חולה שהטיפול בו קשה מאד** עד כמה חייבים בנים לטרוח עבור אב ואם חולים דעת רב חיים קניבסקי וזאת על ידי שנערך כיצד היו נוהגים הורים במקרה הפוך עד כמה היו ההורים טורחים כדי לטפל בבנם אישות בבית ועיין בכסף משנה (ממריס ו - ז) דכי אמרינן דוקא משל האב הני מילי לכבודו אבל כדי שלא לצערו יש לו לאבד כל ממון שבעולם אך

- אם הטיפול באביו יגרום להבן שיחלה ויצטרך לקחת תרופות מסתבר דפטור (שם דף רח"ט)
- ט) מעשה ברב חיים צבי מאנהיימר והחתם סופר הנוגע לשידוך לבת גביר עצום שהיא בת יחידה שמוכרת הוא לדור אצל בתו היחידה לעת זקנתו (שם דף רל"ט) ואבאר
- י) מעשה באיש שזכה לבנים וחתנים גדולי ישראל (שם דף רל"ט) ואבאר
- יא) מעשה בחתן שנפטר מהעולם בליל חופתו (שם דף רל"ט) ואבאר
- יב) אב שמתחיל לבקש מבנו שיאכילו ולשיכניסו את כפות המזון לפיו וכדומה עד שלא יוכל במשך הזמן לשרת את עצמו ויאבד את עצמאותו לכן אינו צריך לשמוע לאביו (שם דף ש"ט)
- יג) אברך העוסק בתורה ואביו מאושפז בבית חולים ואביו רוצה שיבא אליו כל יום וישהה אצלו חצי יום אם הבן נמצא באותה עיר חייב הבן לבא ולשמשו (שם דף שי"ז)
- יד) החת"ס לא ראה את אמו שנים הרבה וכתבה לו שיבא לראותה אבל כל זאת היה תלוי בביטול תורה דרבים ופסקו הבית דין שלא יבא משום ביטול תורה דרבים ואמו מחל לו ואמרה "אי"ה אנו כבר נתראה בעולם הבא"
- טו) בעל ברית צריך להפסיד מעלת זריזין מקדימין כדי שחמיו יבוא בשעה מאוחר (שם דף שכ"ג)
- טז) חייב הבן לטלפון לאביו כל יום אם הוא באותה עיר ובעיר אחרת אינו חייב (שם דף של"ח) בשם הקהילת יעקב ואבאר
- יז) אב המבקש מבנו הגר בעירו שיבא אליו כל יום סבר רב אלישיב שחייב לבוא (שם) וכ"כ הפתחי תשובה (ח)
- יח) אל יאכל הבן אפילו בצנעא מאכל שהוריו אמרו לו שלא יאכל שעלול להזיקו ועיין בגר"א (ר"מ - ל"ו) דתלוי במחלוקת הרמב"ן והרשב"א ודעת הגר"א והחזו"א (י"ד קמ"ט - ח) דאפילו אין הנאת הגוף לאביו יש מצוה כיבוד אב דהיינו שזהו נחת רוח להם שיקויים רצונם אמנם מהמרי"ק ומדברות משה (קידושין י"ד סוף הספר) משמע דאין מצוה אם אין בו הנאת הגוף לאביו ואין בו חסרון במוראו
- יט) אם שמבקשת שכנה לא ילמד בכולל ואם ילמוד שם היא תוציא את כל ילדיה מהישיבות לבתי ספר חילוניים הוא פסק שצריך לשמוע לאמו כדי להציל הילדים משמד ודלא כהגר"ש"א
- כ) אב שאמר לבנו דאם לא ילך ל' college אין לו רשות לבוא הביתה אם צריך לילך ואבאר

#### IV. עוד שאלות

- א) האומר לאביו שיבוא לבקר אינו יכול לחזור בו כי אמר לקיים מצות עשה ולא עוד אלא אפילו אם רק גמר בלבו לעשות מצוה חייב לקיימו כמו בצדקה (רמ"א י"ד רל"ח - י"ג) אבל פשיטא שיכול להתירו בפתח וחרטה כמו בצדקה (שם סעיף ו) ועיין בשו"ת התעוררות תשובה (י"ד ק"כ)
- ב) אין חיוב לקבל פני אביו בכל יום אלא יש מצוה בדבר ואם הוא מצוהו חיובא נמי איכא ואפילו במקום ביטול תורה והחזו"א היה הולך לאמו בעת זקנותה לראות את שלומה כל יום (מבקשי תורה כרך ז - דף רע"ט)
- ג) אם אביו עני הבן אינו חייב ליתן לו רק מה שמחוייב ליתן לצדקה ומ"מ אם ידו משגת תבא מארה למי שמפרנס אביו במעות צדקה (רמ"א ר"מ - ה)
- ד) אב המוכיח את הבן בטעות לא יאמר לאביו זה לא אמת אלא יאמר יש לי לומר דברים המצדיקים אותי (מבקשי תורה כרך ז - דף רע"ח)
- ה) לא לחלוץ תפילין בפני אביו כמו שכתב הערוך השלחן (ל"ח - ט"ז) שלא יחלוץ תפילין בפני רבו דזלזול הוא שמגלה ראשו בפניו אלא יפנה לצד אחר ויחלוץ שלא בפניו אלא שלא כן נהגו וגם בפוסקים לא הוזכר מזה ורק לפני ספר תורה אין לחלוץ (שם דף של"ו)
- ו) מיד כשמצוה האב לבנו לעשות חל מצות הכיבוד ואפילו יתחרט האב ויאמר לא בעינא קודם שיעשה הבן רצונו שביקש (שם דף רל"ג) דמחילה מועיל רק בידי אדם ולא בידי שמים
- ז) אלמנה אשת חבר לעת זקנותה יעץ החזון איש שתדור ליד בניה ולא עם בניה דלא ימלט שמתוך רוב הזמן שלא יפגע פעם בכבודה ואז יצא שכרו בהפסדו וימצא אנשים אחרים שיתנדבו לבוא לעזרתה והיא תהנה יותר וגם הוא יקיים מצות כיבוד אם כראוי (שם דף ש"ג)